

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

У статті автором розкриваються особливості застосування інновацій у процесі підвищення кваліфікації соціальних педагогів. Описані організаційні форми підвищення кваліфікації соціальних педагогів.

Постановка проблеми. На сучасному етапі однією з актуальних проблем педагогічної науки є розробка шляхів удосконалення професійної майстерності соціальних педагогів. Це обумовлено закономірностями суспільного розвитку і високою соціальною значимістю проблеми підвищення якості підготовки фахівця-професіонала, заснованої на гуманістичних ідеалах і принципах.

Наразі підвищення кваліфікації соціальних педагогів повинно відбуватися на основі науково обґрунтованого підбору комплексу методичних, психолого-педагогічних, організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення професійного розвитку соціального педагога з урахуванням його соціальних запитів, здібностей, інтересів, досвіду роботи.

Проблема професійної самореалізації соціальних педагогів, забезпечення економічних і соціальних гарантій якої віднесено до одного із пріоритетних напрямів політики держави щодо розвитку освіти, стає все більш актуальною у зв'язку з необхідністю забезпечення інноваційної педагогічної діяльності та інноваційного характеру навчально-виховного процесу. Оскільки інноваційна діяльність за своєю сутністю та природою – специфічна і досить складна, вимагає особливих знань, навичок та здібностей, держава повинна забезпечувати умови для ефективної професійної діяльності соціальних педагогів відповідно до їх ролі у суспільстві, що, зокрема, поліпшує систему стимулювання їх професійного зростання.

Метою нашої статті є розкриття особливостей застосування інновацій у процесі підвищення кваліфікації соціальних педагогів. Описані організаційні форми підвищення кваліфікації соціальних педагогів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Певний вклад у розробку концепції підвищення кваліфікації педагогічних кадрів внесений Ю. Бабанським, В. Бондарем, Н. Бондаренко, Д. Богоявленською. Проблема підвищення кваліфікації педагогів, удосконалення їх окремих навичок і вмінь, здатності до інноваційної діяльності, аналізувалась у працях В.І. Носкова, О.В. Попової, Л.В. Буркової, І.М. Дичківської, К.І. Бондаревої, Н.І. Клокар, О.Г. Козлової, Л.З. Ребук, О.П. Соснюка, Т.М. Демиденко, І.В. Гавриша, Л.О. Петриненко, Н.М. Ткаченко, К.Б. Авраменко та ін.

Формування і розвиток системи підвищення кваліфікації педагогів як теоретичних конструктів педагогічної акмеології (професійний розвиток, професіоналізм, компетентність) тривали століттями. Формування професіоналізму педагога – це послідовне осмислення власної стратегії поведінки, у ході якого розвиваються креативні для самих педагогів та користувачів структури мислення. Праця вчителя як найскладніша психічна діяльність багатовимірного простору складається з трьох взаємозалежних структурних вимірів готовності до самореалізації:

- особистості педагога з наявною позитивною «Я-концепцією»;
- педагогічної діяльності як компонента мотиваційно-спрямованої сфери;
- педагогічного спілкування як комунікативної підструктури зі здатністю до цілепокладання, емпатії, самовладання.

Виклад основного матеріалу. Необхідність підвищення кваліфікації соціального педагога обумовлена змістом соціально-педагогічної діяльності, яка потребує фундаментальної, психолого-педагогічної, методичної, інформаційно-технологічної, практичної і соціально-гуманітарної підготовки, що дає змогу сформувати у студентів

стратегічні, соціальні, функціональні, управлінські, професійні, корпоративні, моральні та правові компетенції. Серед компонентів психологічної готовності соціального педагога до професійного зростання виділяють: мотиваційний компонент – мотивацію до інноваційної діяльності; когнітивний компонент – знання про предмет та способи діяльності; процесуальний компонент – професійні навички та вміння [1].

У цьому контексті важливим є визначення механізму стимулювання інноваційної діяльності соціального педагога. Крім моральних стимулів (задоволеність результатом праці, можливість самореалізації) та матеріальних стимулів (оцінка праці, оплата праці), до такого механізму належать різного роду соціальні гарантії, потреба в інформованості тощо. Таким чином, потреба у підвищенні кваліфікації соціальних педагогів може обумовлюватися зміною у мотиваційній сфері особистості, зокрема потребою підвищення творчого потенціалу, задоволення інтелектуальних та творчих потреб, пристосування до змін соціального середовища, корекція якостей особистості фахівця з урахуванням його професійної діяльності у вищих навчальних закладах. Це викликано також необхідністю розвитку професійного досвіду в суміжних галузях, зокрема потребою в самоосвіті, у загальнокультурному розвитку або у розвитку професійного досвіду в предметно-професійній сфері, наприклад, – необхідністю підвищити рівень знань до рівня компетенції, щоб пом'якшити розрив поколінь за освітнім рівнем. Саме тому підвищення кваліфікації можна розглядати в якості передумови, стимулу до інноваційної діяльності соціального педагога та провідним способом формування компонентів психологічної готовності до інноваційної діяльності, підвищення свого «інноваційного потенціалу».

Серед форм оволодіння соціальними педагогами знаннями та вміннями інноваційної діяльності, а відтак і форм підвищення професійного рівня соціальних педагогів виділяють науково-практичні конференції, психологічні семінари–практикуми, проблемні творчі семінари, навчальні тренінги, педагогічні консилиуми, методичні об'єднання за фахом, проблемні творчі групи, пошукові групи, школу викладача–початківця, школу передового педагогічного досвіду, наставництво, вивчення зарубіжного досвіду, стажування, самоосвіта, самовдосконалення, самовиховання, проходження дистанційних навчальних курсів [1]. Все більшого значення набувають сьогодні такі технології навчання, якими забезпечуються центральна роль особистості дорослої людини, які надають їй свободу вибору змісту і форм навчальної діяльності, групової дискусії і рольові ігри, введення елементів дослідницької діяльності. На думку Ю. Кулюткіна, «освіта дорослих у добу соціальних змін – це не додаток до освіти, отриманої у школі (середній і вищій), а найважливіша умова творчого зростання особистості, без якого неможливе ефективне функціонування людини у світі, що динамічно розвивається» [2, С.36].

Будучи генератором нових ідей, соціальний педагог відповідно до своїх обов'язків має постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію та забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін у повному обсязі освітньої програми відповідної спеціальності.

Соціальному педагогу, котрий бере участь в інноваційних проектах, випадає роль «порушника спокою», адже він виявляє вади соціальних та психосоціальних служб і інколи чинить тиск на владні структури, аби досягти бажаних змін. Недарма до професійних навичок соціального педагога належить зокрема й «здатність до «соціального винахідництва», тобто здатність до мобілізації, вибору та координації ресурсів». Більше того, впровадження нововведень визнано одним з міжнародних етичних стандартів соціальної роботи/соціальної педагогіки. Професійний соціальний педагог зобов'язаний «стимулювати розробку нових підходів і методик, необхідних для розв'язання як нових, так і вже існуючих проблем».

Останніми роками в соціальній педагогіці використовують нові методологічні підходи – психологічні моделі та техніки втручання. Наприклад, в індивідуальній роботі –

клієнтоцентричний підхід, тренінг поведінки; у груповій роботі – аналітичний підхід; у роботі з сім'ями – системно-комунікативна теоретична концепція [2].

Підвищення кваліфікації є однією з гарантій, яка надається соціальним педагогам.

Сучасна система підвищення кваліфікації соціальних педагогів містить у собі сукупність різних організаційних форм:

а) *наукові, науково-професійні*: докторантура; переведення кандидатів наук на посади наукових співробітників для підготовки докторських дисертацій; аспірантура; здобувач; стажування (наукова, творча); творчі відпустки для завершення роботи над дисертацією;

б) *професійні*: підготовка в інститутах та на факультетах підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів.

Вказані вище організаційні форми дозволяють педагогам безупинно підвищувати свою кваліфікацію, що “червоною ниткою” проходить через усю їх професійну діяльність, компенсують відсутні знання, дають можливість відповісти на питання, що виникли в процесі педагогічної діяльності. Ці традиційні форми індивідуального підвищення кваліфікації добре себе зарекомендували.

Соціальні педагоги очікують від системи підвищення кваліфікації, в першу чергу, виконання таких функцій, як:

- освітня – навчання новим методам і формам інноваційної педагогічної діяльності;
- методична – забезпечення зв'язку між викладачем і сучасною методологією, узагальнення і розповсюдження перспективного педагогічного досвіду;
- інформаційна – забезпечення освітян актуальною професійною інформацією, створення дієвої інформаційної інфраструктури;
- консультаційна – надання ефективної консультаційної допомоги щодо конкретних професійних знань;
- дослідницька – виявлення тенденцій розвитку освіти в цілому у регіоні, визначення актуальних потреб освітян і прогнозування розвитку цих потреб;
- проєктувальна – підтримка у розробці регіональних програм розвитку, інноваційних проєктів; розробка нових моделей навчання, у тому числі і у системі підвищення кваліфікації соціальних педагогів [4].

Чинниками системи державних гарантій для соціальних педагогів, на нашу думку, варто вважати такі: 1) результати підвищення кваліфікації враховуються під час атестації соціальних педагогів; 2) оплата праці соціального педагога повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для ефективної самостійної творчої діяльності та підвищення кваліфікації соціальних педагогів; 3) підвищення кваліфікації педагогічних кадрів є ціллю та одним із напрямків державної політики у науковій і науково-технічній діяльності.

Таким чином, підвищення кваліфікації у законодавстві розглядається як обов'язок, так і як право педагогів, а також як гарантія їх діяльності. Проте реалізація вищезазначених гарантій досі потребує суттєвого вдосконалення, реального виконання.

Серед загальних проблем підвищення кваліфікації соціальних педагогів вбачаємо такі:

- проблему особистісної зацікавленості соціального педагога у підвищенні кваліфікації;
- проблему пошуку джерел фінансування післядипломної освіти соціальних педагогів;
- поєднання проходження курсів із роботою;
- невизначеність базових потреб у підвищенні кваліфікації;
- значну теоретичну орієнтацію більшості курсів післядипломної освіти;
- недостатнє навчально-методичне забезпечення цього процесу;
- нераціональне розташування закладів післядипломної освіти;
- низьку якість курсів;

- низький рівень кваліфікації викладачів, які працюють в системі післядипломної освіти;
- відсутність інтегрованих систем професійної підготовки педагогічних кадрів, спрямованих на потреби працюючих викладачів;
- недосконалу базу підготовки викладача [1].

Можемо зробити висновок, що соціально-педагогічна діяльність соціальних педагогів має, перш за все, забезпечувальне, методичне значення для здійснення інноваційної діяльності. А використання у своїй діяльності новітніх методів навчання та інноваційних технологій ще не означає, що педагог задіяний в інноваційних проектах з правової точки зору. В той же час, інноваційна діяльність соціальних педагогів безпосередньо пов'язана саме із соціальною інновацією, спрямованою на досягнення соціального ефекту – покращення умов життєдіяльності населення та підвищення рівня життя. Освіта відновлює трудовий потенціал і водночас є рушійною силою модернізації економіки, її становлення на інноваційний розвиток. З одного боку, соціальні інновації забезпечується виробничими, а з іншого, результативні соціальні інновації дають поштовх до активних виробничих інновацій. Лише сукупність взаємопов'язаних адміністративних, виробничих та соціальних інновацій можуть підвищити конкурентноздатність міста, регіону, країни. Сьогодні підвищення професійного рівня соціального педагога забезпечує безперервність педагогічної освіти і стосується такої сторони професіоналізму, як саморозвитку особистості, самовдосконалення, а також сприяє формуванню особистісно-індивідуальної, рефлексивної, аутопсихологічної, професійної, акмеологічної компетентності, зміст яких складають знання механізмів духовного, особистісного, професійного розвитку, вміння їх використовувати та відповідні установки особистості [1].

Висновки. Як способи підвищення професійного рівня соціального педагога пропонуємо реалізувати через: 1) участь у конференціях і семінарах; 2) проходження профільних дистанційних курсів навчання з отриманням відповідного сертифіката; 3) здобуття другої вищої освіти зі спеціальності, яка викладається – адже додаткова освіта допомагає спеціалісту стати висококваліфікованим працівником з більш вузьким, але глибшим та якіснішим професійним рівнем; 4) проходження курсів психолого-педагогічної підготовки; 5) проходження практики у відповідних органах державної влади, профільних підприємствах та установах; 6) налагодження і підтримання контактів із фахівцями-теоретиками і практиками, які працюють у сфері, що стосується соціально-педагогічної діяльності соціального педагога.

Література:

1. Гавриш І. В. Теоретичні основи забезпечення готовності майбутніх освітян до інноваційної професійної діяльності // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – Харків, 2001. – Вип. 16. – С. 58-71.
2. Інновації у соціальних службах : навч.-метод. посіб. / [Семигіна Т. В., Покладова В. В., Грига І. М. та ін.]. – К. : Пульсари, 2002. – 168 с.
3. Коллюткин Ю. Н. Эвристические методы в мысленной деятельности и в обучении взрослых : автореф. на соискание уч. степени док-ра психол. аук / Коллюткин Ю. Н. – Л., 1971. – С. 36.
4. Марченко О. В. Проектна діяльність як засіб формування розвиваючого середовища у системі післядипломної педагогічної освіти / О. В. Марченко // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. / [відп. за вип. В. В. Пасніченко]. – Чернівці : ЧНУ, 2009. – Вип. 449–450. Педагогіка та психологія. – С. 54–59.

В статтє автор раскрывает особенности внедрения инноваций в процес повышения квалификации социальных педагогов. Описаны организационные формы повышения квалификации социальных педагогов.

*The author reveals particular innovation in processes of social skills of teachers.
Described forms organizational training social workers.*